

Türkçe Ders Notları

Sözcük Bilgisi

Tek başına bir anlamı olan ya da anlamı olmadığı halde cümle oluşturmaya yarayan ses ya da ses gruplarına sözcük ya da kelime denir.

Örnek: Eyde ders çalıştım.

→ Yukarıdaki örnekte tüm sözcüklerin bir anlamı vardır.

Örnek: Aksama kadar giderim.

→ Yukarıdaki örnekte "kadar" sözcüğünün tek başına bir anlamı yoktur. Ancak cümle oluştururken kullanılıyor.

gibi, için, kadar, ama, ancak, ile, de, daha... v.b. kelimelerin tek başlarına bir anlamı yoktur. Cümle içinde kullanıldıklarında, cümlede anlam bütünlüğünü sağlarlar.

Alıştırma Yapalım: Cümleleri uygun sözcüklerle eşleştirelim.

*- Sinem keçi inatçıdır. **ancak**

*- Mehmet geceye gelmedi. **için**

*- Hakan çok zekidir biraz gevezedir. **gibi**

*- Ödevini yaparson o zaman uyursun. **ile**

*- Garısında manav kasaba uğradım. **fakat**

*- Bu mahalleye bir gelmem. **kadar**

*- Gece kaldığım uçağı kaçırdım. **daha**

3. Sınıf Türkçe Ders Notları

*- **Sözcükte Anlam:** Sözcükler cümle içinde farklı anlamlarda kullanılabilir.

Örnek: Bugün hava çok **soğuk**. → soğuk hava

Arkadaşım bana **soğuk** davrandı. → ilgisiz

Örnek: Çantam çok **ağır** oldu. → ağırlık

Tren çok **ağır** ilerliyordu. → yavaş

Bana biraz **ağır** konuştun. → kırıcı

⇒ **"dökmek"** sözcüğünün farklı anlamlarına bakalım.

*- Tabaktaki yemeği **döktüm**. → boşaltmak

*- Tavuklara yem **döktüm**. → serpmek

*- Ağaçlar yaprakları **döktü**. → kopmak

*- Küçük kız saçlarını omzuna **döktü**. → salmak

⇒ **"almak"** sözcüğünün farklı anlamlarını eşleştirin.

*- Teyzem bana oyuncak aldı. → mesafe

*- Bina temelden su alıyor. → satın almak

*- Dolap bu kadar eşya almaz. → sızmak

*- Ankara - Gankırı arasını iki saatte aldık. → sığmak

3. Sınıf Türkçe Ders Notları

1- Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler :

Okunuşları ve yazılışları farklı, anlamları aynı olan sözcüklere **eş anlamlı** sözcükler denir.

Örnek :

yaşlı ↔ ihtiyar	siyah ↔ kara
mektep ↔ okul	öğrenci ↔ talebe
görev ↔ vazife	anı ↔ hatıra
hediye ↔ armağan	cevap ↔ yanıt
doktor ↔ hekim	öğretmen ↔ talebe

👉 Anlamları aynı olan bu sözcükleri cümle kurarken birbirlerinin yerine kullanabiliriz.

Örnek : Bu hayatımda duyduğum en güzel **anı**.

Bu hayatımda duyduğum en güzel **hatıra**.

! Sakın Unutma! : Kalıplasmış söz öbekleri, atasözleri ve deyimlerde sözcüğün eş anlamlısını kullanmak cümlenin anlam bütünlüğünü bozar.

Örnek :

{ Ak okue kara gün icindir. ✓	
{ Beyaz okue siyah gün icindir. ✗	
<hr/>	
{ Üzüm üzümeye baka baka kararır. ✓	
{ Üzüm üzümeye baka baka siyahlaşır. ✗	

3. Sınıf Türkçe Ders Notları

2- Zıt Anamlı (Karşıt) Sözcükler:

Anlam bakımından birbirinin karşıtı olan sözcüklere zıt anlamlı sözcükler denir.

Örnek:

uzun → kısa	acı → tatlı
doğru → yanlış	kalin → ince
sert → yumuşak	gece → gündüz
dost → düşman	ağır → hafif
savaş → barış	güzel → çirkin

👉 Bir sözcüğün olumsuz hali, o sözcüğün zıt anlamlısı değildir.

Örnek: almak $\left\{ \begin{array}{l} \text{vermek (zıt anlamlısı)} \quad \checkmark \\ \text{almamak (olumsuzu)} \end{array} \right.$

gelmek $\left\{ \begin{array}{l} \text{gitmek (zıt anlamlısı)} \quad \checkmark \\ \text{gelmemek (olumsuzu)} \end{array} \right.$

faydalı $\left\{ \begin{array}{l} \text{zararlı (zıt anlamlısı)} \quad \checkmark \\ \text{faydasız (olumsuzu)} \end{array} \right.$

3. Sınıf Türkçe Ders Notları

3- Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler:

Yazılışları ve okunuşları aynı olduğu halde, farklı anlamlara sahip sözcüklere eş sesli sözcükler denir.

Örnek:

Gay { İncecek
Küçük akarsu

Yaz { Mersim
Yazı yazmak

At { Binik hayvan
Birseyi fırlatmak, atmak

Özel isimler anlamlarını benzetildikleri varlıklardan aldığı için eş sesli sayılmazlar.

Örnek: Gül yarın bize gelecek.

Bahçeden gül topladım.

→ Özel isim olan Gül, çiçekler içinde eşsiz bir güzelliğe sahip olan gül çiçeğinden esintilenmiştir. Bu yüzden eş sesli değildir.

Örnek: Sahin Bey Ankara'ya gitti.

Havada uçan sahine bak.